

Νικόλας Τσαφταρίδης

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

για παιδιά

β' έκδοση

ε. αρτζεμς
ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΡΑΛΟΣΙΑΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ
για παιδιά

Νικόλας Τσαφταρίδης

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ *για παιδιά*

β' έκδοση

ε.αρζεμης
® ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Σειρά ΜΟΥΣΙΚΗ

Νικόλας Τσαφταρίδης: *Παραδοσιακά τραγούδια για παιδιά*

ISMN 979-0-9016179-0-2

Β' έκδοση βελτιωμένη

Σχεδιασμός, ηλεκτρονική σελιδοποίηση: Θάνος Ζελίτης

Ζωγραφιά εξωφύλλου και σέδια: Νίκος Δεσεκόπουλος

Οι γκραβούρες των τραγουδιών Ζακύνθου, Κέρκυρας και Ιθάκης αντλήθηκαν από τους παρακάτω συνδέσμους:

<https://katalogia.files.wordpress.com/2012/11/zante-view-from-the-castle-hill-looking-towards-monte-skopo-zante-by-edward-lear-c-1863.jpg>

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/ae/Corfu_Harbor_1890.jpg

<https://www.iloveithaki.gr/2019/05/15/%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%B5%CE%BE%CE%AD%CE%B4%CE%B5%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B6%CE%BF%CF%85%CE%BC%CF%80%CE%BF%CF%8D%CE%BB%CE%B9%CE%B1-vid/>

© Νικόλας Τσαφταρίδης, 2020

© Εκδόσεις Άρτεμις, 2020

Εκδόσεις Άρτεμις Πετροπούλου

Μεγίστης 5

Αθήνα 11361

τηλ. 2108656505, 6977928914

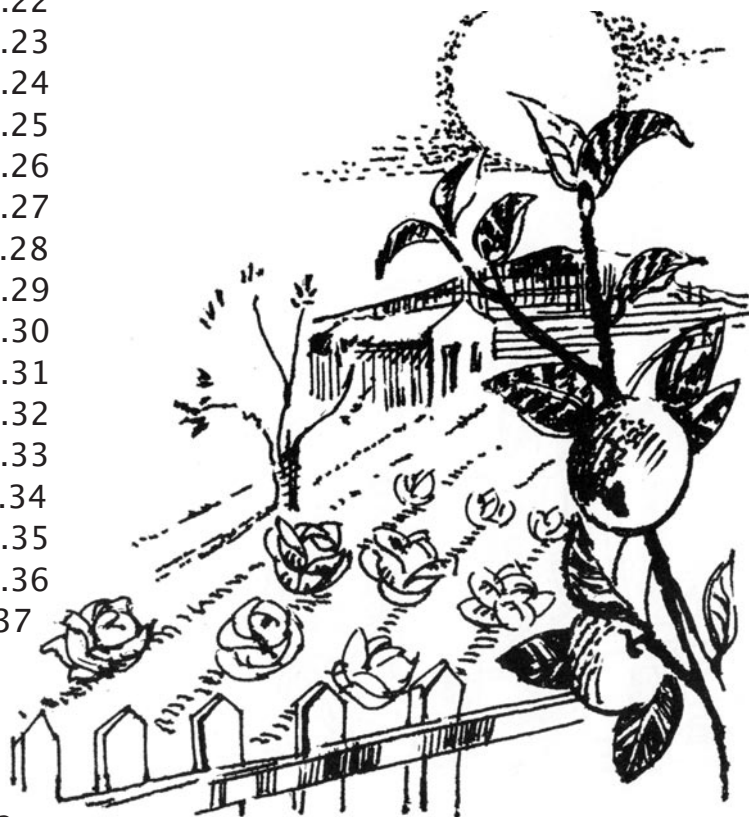
e-mail: ek.artemis@gmail.com

<https://www.ek-artemis.com>

Στην Αλέκα
που πρώτη "έβαλε πλάτες"
στην αρχή των μουσικών μου σπουδών

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Μικρός απολογισμός, πρόλογος στην ηλεκτρονική έκδοση.....	9
Εισαγωγικό σημείωμα	13
Χελιδόνισμα	21
Ένα το αηδονάκι	22
Έφκε το μαντήλι σου	23
Στα ψηλά τα παραθύρια	24
Κάτω στο γιαλό	25
Βλέπω καράβια κι έρχονται	26
Λένε ήρθε ο Μάης	27
Θέλω ν' ανέβω στα ψηλά	28
Γιάννη μου το μαντήλι σου	29
Μωρή κοντούλα λεμονιά	30
Βασιλικός θα γίνω	31
Ξενητεμένο μου πουλί	32
Σ' ένα παπόρο μέσα	33
Σε καινούργια βάρκα	34
Μια γριά μπαμπόγρια	35
Μήλο μου κόκκινο	36
Παντρεύουνε τον κάβουρα	37
Πέντα δέκα παπαδιές	38
Πάνω στην κούνια	39
Πώς το τρίβουν το πιπέρι	40
Μια βαρκούλα θ' αρματώσω	41
Θυμωμένο(ς) μου ήρθες απόψε	42
Μενεξέδες και ζουμπούλια	43

Μικρός απολογισμός

Πρόλογος στην ηλεκτρονική έκδοση του βιβλίου

Από το 1996 όταν ο εκδοτικός οίκος «Φίλιππος Νάκας» με εμπιστεύτηκε και δέχθηκε να εκδώσει τη συλλογή παραδοσιακών τραγουδιών έχουν περάσει σχεδόν 25 χρόνια. Αρκετοί και αρκετές κατά περιόδους έχουν αναφερθεί σε αυτήν τη συλλογή για σχολική χρήση με απλή σημειογραφία και πιστεύω ότι ήταν και η αφορμή να αρχίσουν να εμφανίζονται και άλλες συλλογές με παιδικά (και εν πολλοίς άγνωστα) τραγούδια-διαμάντια της παραδοσιακής μουσικής όπως για παράδειγμα η σημαντική πολυμεσική καταγραφή με τίτλο «Φιντάνι - Φιντανάκι» από το Κ.Α.Λ.Μ.Ε. με ακούραστο πρωτεργάτη τον εκλιπόντα συνάδελφο Φάνη Σουλακέλλη.

Ύστερα από τόσα χρόνια η συλλογή «Παραδοσιακά Τραγούδια για παιδιά» δίνεται στην ελεύθερη κυκλοφορία ως ψηφιακό βιβλίο με νέα σελιδοποίηση και επιμέλεια από τον Θάνο Ζελίτη και την ευγενική βοήθεια των εκδόσεων «Άρτεμις». Αποτελεί δε μια προσφορά σε όσους/ες θα ήθελαν να χρησιμοποιήσουν αυτή τη συλλογή για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Η συλλογή αυτή ήταν καρπός των αναλύσεων που είχα κάνει ως μέρος του σχετικού μαθήματος για το παιδικό τραγούδι στο ινστιτούτο Kodály στο Kecskemet στην Ουγγαρία. Η διδασκαλία ήταν του εμπνευσμένου δασκάλου Carlos Miro και η ακαδημαϊκή χρονιά 90-91 που περάσαμε μαζί ήταν πραγματικά πολύ παραγωγική.

Σε αυτό το βιβλίο, τόσο μέσα από τις αναλύσεις που κάναμε όσο και από τις συζητήσεις και τις προβληματικές που αναπτύχθηκαν, είχα καταλήξει στα βασικά χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει ένα τραγούδι για να μπορεί να αποδοθεί από μικρά παιδιά των οποίων η έκταση της φωνής δεν έχει ακόμα αναπτυχθεί πλήρως. Στην ουσία η έκταση ενός παιδικού τραγουδιού κυμαίνεται σε μια 6η. Η μικρή έκταση, 5ης, 6ης ακόμα και 7ης, δίνει μια σιγουριά στον/στην εκπαιδευτικό ώστε τα παιδιά να μπορέσουν να αποδώσουν τονικά σωστά ένα τραγούδι

1. Έχω αναφερθεί εκτενέστερα σχετικά για το παιδικό τραγούδι στο Τσαφταρίδης Ν., “Επιμόρφωση και Μουσική αγωγή. Μουσική Αγωγή και Παιδαγωγικές Ακαδημίες”, Βρατσάλης Κ. (Επιμ. Εισαγ.), *Διδακτική Εμπειρία και Παιδαγωγική Πράξη*. Αθήνα, Νήσος (2005) σ. 131-160. Διατίθεται δωρεάν από <https://nissos.gr/offers>

ακόμα και στην περίπτωση που αυτά δεν είχαν προηγούμενες μουσικές εμπειρίες ή γνώσεις. Ο δάσκαλος ή η δασκάλα θα μπορέσει να διδάξει ένα τραγούδι μικρής έκτασης σωστά στα παιδιά, δεν θα προκαλέσει ζημιά στη φωνή τους ενώ ταυτόχρονα θα διατηρεί τα παιδιά σε επαφή με την φωνητική μουσική.

Αντίστοιχα ο/η ειδικός εκπαιδευτικός της μουσικής θα μπορέσει να έχει ένα κοινό σημείο εκκίνησης διδασκαλίας τραγουδιών, σε περιπτώσεις που βρεθεί για πρώτη φορά σε ένα σχολείο, κάτι συνηθισμένο για έναν δάσκαλο μουσικής, που στην ουσία είναι ένας «περιπλανώμενος τροβαδούρος» αφού είναι αναγκασμένος για να συμπληρώσει ωράριο να πηγαίνει από σχολείο σε σχολείο.

Στην εισαγωγή του βιβλίου υπάρχουν χρηστικά σχόλια παρουσίασης των τραγουδιών, ενώ η καταγραφή σε 5γραμμη σημειογραφία ακολουθεί τη βασική μελωδική γραμμή του κάθε τραγουδιού. Ταυτόχρονα υπάρχουν και προτάσεις συνοδείας με απλά κρουστά όργανα, προτάσεις τις οποίες ο/η δημιουργικός εκπαιδευτικός μπορεί να τις παραλείψει, να τις εμπλουτίσει ή να τις αξιοποιήσει με τον τρόπο που θεωρεί πιο σωστό για τα παιδιά του.

Θα ήθελα επίσης να αναφερθώ σε ένα ακόμα χαρακτηριστικό, το οποίο κάνει το παιδικό τραγούδι εύκολα προσβάσιμο και το οποίο δεν αναφέρεται στην έντυπη έκδοση. Αφορά τον συλλαβικό ή μελισματικό χαρακτήρα του τραγουδιού δηλαδή αν σε κάθε νότα της μελωδίας αντιστοιχεί μια συλλαβή (συλλαβικό) ή πολλές νότες της μελωδίας αντιστοιχούν σε μία συλλαβή (μελισματικό). Ανακεφαλαιώνω επομένως τα χαρακτηριστικά που ενδείκνυται να έχει ένα τραγούδι για να μπορεί να αποδοθεί από τα παιδιά:

1. Έκταση έκτης
2. Βηματική μελωδική κίνηση (με λίγα μικρά αφεστώτα διαστήματα)
3. Ρυθμικά σχήματα τα οποία υποστηρίζονται από τον λόγο
4. Μέτρο ανάλογα των δυνατοτήτων (πολιτισμικό περιβάλλον) των παιδιών
5. Μορφή απλή (μονομερής διμερής ή μοτιβική)
6. Συλλαβικό χαρακτήρα
7. Συνοδεία απλή (3φωνες συγχορδίες, 5ες ή 4ες), οστινάτο (σύντομο επαναλαμβανόμενο σχήμα) ή ισοκράτη

Σημαντική σημείωση: Τα χαρακτηριστικά αυτά έχουν εφαρμογή στην πράξη. Ακόμα και στην περίπτωση που οι γνώσεις μας στη μουσική είναι ελλιπείς, ένα τραγούδι που το μαθαίνουμε εύκολα και γρήγορα και το οποίο μπορούμε να το τραγουδήσουμε αρχίζοντας λίγο πιο ψηλά (οξύτερα) και λίγο πιο χαμηλά (βαρύτερα) εμπεριέχει τα πε-

ρισσότερα από τα προαναφερθέντα χαρακτηριστικά και επομένως μπορεί να αποδοθεί σωστά από τα παιδιά.

Στην παρούσα ηλεκτρονική έκδοση έχω προσθέσει τρία τραγούδια τα οποία στην επτανησιακή συνείδηση² έχουν καθιερωθεί ότι είναι από την:

- Ζάκυνθο «Μια βαρκούλα θα αρματώσω»,
- Κέρκυρα «Θυμωμένος μου ήρθες απόψε» και
- Ιθάκη «Μενεξέδες και ζουμπούλια» (στην ιθακήσια εκδοχή και όχι στην Σμυρναίικη).

Τέλος θέλω να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στον εκδοτικό οίκο «Φίλιππος Νάκας» για την πρώτη έντυπη έκδοση, στη φίλη και υπεύθυνη των εκδόσεων Άννα Φανουργάκη, που ανέλαβε το βάρος της έκδοσης, στον Ιάκωβο Κονιτόπουλο, συνθέτη, δάσκαλο, μαέστρο, φίλο και συντοπίτη Ζακυνθινό για τις συζητήσεις και υποδείξεις του, στον Νίκο Δεσεκόπουλο για τα σχέδια και τη ζωγραφιά του εξωφύλλου, το πρωτότυπο του οποίου κοσμεί τον χώρο μου, καθώς και την Άρτεμις Πετροπούλου για τον σχεδιασμό των νέων τραγουδιών που έχω προσθέσει και τον Θάνο Ζελίτη για τη νέα ηλεκτρονική σελιδοποίηση.

Αθήνα Μάης 2020 εποχή του covid-19

Νικόλας Τσαφταρίδης MA, PhD

ΕΕΠ Μουσικής Αγωγής

Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία

Σχολή Επιστημών της Αγωγής

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

2. Η εθνομουσικολογική έρευνα δεν μας δίνει αρκετά στοιχεία για την πατρότητα αυτών των τραγουδιών γι' αυτό δεν αναφέρω την προέλευσή τους αλλά το πού έχουν καθιερωθεί.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

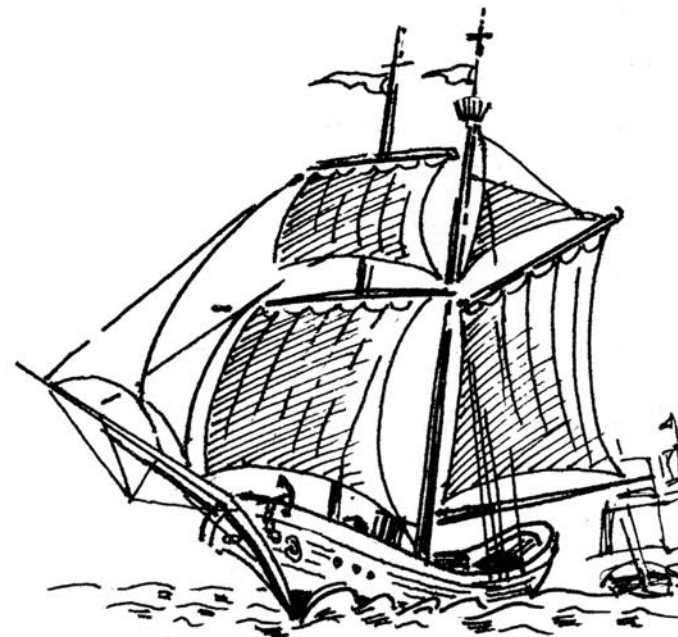
Το τραγούδι παίζει σημαντικό ρόλο στην αισθητική διαπαιδαγώγηση του παιδιού. Με το τραγούδι μεταφέρονται μηνύματα που απευθύνονται μέσω της γλώσσας στον νοητικό και μέσω των ρυθμικών και μελωδικών στοιχείων της μουσικής στον συναισθηματικό κόσμο του παιδιού. Η κίνηση, που είναι τόσο απαραίτητη για το παιδί, ενυπάρχει μέσα στο τραγούδι, αφού αυτό μπορεί να ανήκει σε χορευτικό είδος, να “γεννάει” κίνηση μέσα από τους στίχους ή απλώς να συνοδεύεται από ηχηρές κινήσεις (παλαμάκια, χτυπήματα των ποδιών κτλ.)

Ένα τραγούδι, όμως, για να μπορεί να αποδοθεί από παιδιά πρέπει να πληροί κάποιες προϋποθέσεις και ως προς τον λόγο και ως προς τη μουσική. Ως προς τον λόγο, το λεξιλόγιο πρέπει να είναι κατάλληλο για την παιδική ηλικία και να έχει νοήματα κατανοητά από τα παιδιά. Αυτό δεν σημαίνει ότι τυχόν άγνωστες λέξεις αποτελούν απαγορευτικό παράγοντα για τη διδασκαλία ενός τραγουδιού, αφού έτσι δίνεται η αφορμή για να εμπλουτιστεί το λεξιλόγιο των παιδιών.

Ως προς τη μουσική, συνήθως ισχύουν οι εξής προϋποθέσεις:

1. Η **έκταση** κυμαίνεται μέσα σε μια έκτη (6η).
2. Η μελωδική κίνηση είναι στο μεγαλύτερο μέρος της **βηματική**.
3. Τα **ρυθμικά σχήματα** εισάγονται προοδευτικά.
4. Το **μέτρο** είναι ανάλογο των δυνατοτήτων των παιδιών.
5. Το τραγούδι είναι κατά βάση **συλλαβικό** και όχι μελισματικό.
6. Η **μορφή** του τραγουδιού είναι απλή μονομερής (Α), διμερής (ΑΒ) ή απλώς μοτιβική.
7. Η **συνοδεία**, όπου υπάρχει, αποτελείται από απλές συγχορδίες, ostinato ή ισοκράτη.

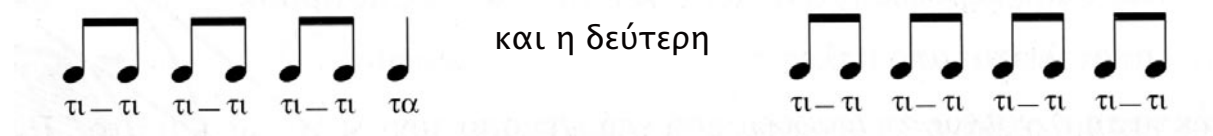
Όταν αναφερόμαστε στην **έκταση** εννοούμε τη διαφορά που υπάρχει από τον βαρύτερο φθόγγο μέχρι τον οξύτερο, οπουδήποτε και αν υπάρχουν αυτοί οι φθόγγοι μέσα στο τραγούδι. Μπορεί, δηλαδή, ο οξύτερος φθόγγος να βρίσκεται στην αρχή και ο βαρύτερος στη μέση

μέση του τραγουδιού. Η έκταση έκτης (6ης) σημαίνει ότι ο βαρύτερος φθόγγος από τον οξύτερο έχουν έξι φθόγγους διαφορά, π.χ. από το ντο (C) έως λα (A) ή φα (F) με ρε (D). Στα πολύ μικρά παιδιά, νηπιαγωγείου, η έκταση της 6ης πρέπει να κατακτηθεί σταδιακά ενώ στα πιο μεγάλα μπορεί να φτάσει την 8η ή την 9η. Μερικές φορές ένα τραγούδι μπορεί να έχει μεγαλύτερη έκταση από μια 6η αλλά μια φράση του ή ένα μέρος του να κινείται σε μικρή έκταση και να μπορεί να τραγουδηθεί από τα παιδιά. Δηλαδή, να γίνει μια εναλλαγή solo (ένας) και tutti (όλοι). Τέτοιο παράδειγμα είναι το τραγούδι “Σε καινούργια βάρκα”, τα μέτρα 1–4 μπορούν να τραγουδηθούν από τον διδάσκοντα ή τη διδάσκουσα και τα μέτρα 5–10 από τα υπόλοιπα παιδιά. Επίσης, στο τραγούδι “Σ’ ένα παπόρο μέσα” τα μέτρα 5–8 μπορούν να τραγουδηθούν από τα παιδιά. Τέτοιες τεχνικές μπορούν να εφαρμοστούν χωρίς περιορισμό, αφού σκοπός μας είναι να αποδώσουν τα παιδιά σωστά κάθε τραγούδι.

Βηματική κίνηση έχουμε όταν η μελωδική γραμμή σχηματίζεται από διαδοχικούς φθόγγους (ντο, ρε, μι κτλ.). Δεν περιέχει, δηλαδή, μεγάλα διαστήματα 5ης ή 6ης, τα οποία θα πρέπει να κατακτώνται σταδιακά. Βέβαια, ένα τραγούδι δεν μπορεί να έχει μόνο βηματική κίνηση, αλλά η βηματική κίνηση πρέπει να υπερισχύει. Για παράδειγμα το τραγούδι “Βλέπω καράβια κι έρχονται” έχει βασικά βηματική κίνηση και δύο διαστήματα τρίτης που τα συναντάμε δυο τρεις φορές.

Τα **ρυθμικά σχήματα** αποτελούνται από διαφορετικές αξίες που τις αντιλαμβανόμαστε ως ένα μικρό σύνολο, το μοτίβο. Οι αξίες είναι τα τέταρτα, τα όγδοα, τα δέκατα έκτα κτλ. Οι αξίες δεν είναι απόλυτες αλλά σχετικές μεταξύ τους. Ένα τέταρτο δεν σημαίνει τίποτα αν δεν το συσχετίσουμε με κάποιες άλλες αξίες π.χ. ογδώνων, δέκατων έκτων κτλ. Στο “Χελιδόνισμα” υπάρχει ένα ρυθμικό σχήμα σε δύο παραλλαγές. Η πρώτη είναι:

Τα ίδια ρυθμικά σχήματα υπάρχουν και στο τραγούδι “Πώς το τρίβουν το πιπέρι” ενώ στο “Πέντε δέκα παπαδιές” το κύριο ρυθμικό σχήμα είναι:

Το ρυθμικό σχήμα που συναντάμε στο 3-4 μέτρο του τραγουδιού "Πάνω στην κούνια" θα μπορούσε να χαρακτηριστεί δύσκολο. Η χρήση όμως της γλώσσας, των λέξεων δηλαδή τζίγκι τζίγκι τζέλα τζίγκι τζίγκι τζο, το κάνει να είναι εύκολα προσβάσιμο. Το ίδιο συμβαίνει και στα μέτρα 2-3 του τραγουδιού "Μια γριά μπαμπόγρια". Όσο δύσκολο και αν είναι ένα ρυθμικό σχήμα, μπορεί να αποδοθεί από τα παιδιά αν υποστηρίζεται από το λόγο.

Το **μέτρο** δεν πρέπει να συγχέεται ούτε με τα ρυθμικά σχήματα και ούτε με τον ρυθμό. Το σύνολο των ρυθμικών σχημάτων ενός τραγουδιού αποτελούν τον ρυθμό του συγκεκριμένου κομματιού. Με τον όρο μέτρο, όμως, εννοούμε τη διαίρεση του χρόνου "σε μαθηματικά ίσα διαστήματα με τα οποία ο άνθρωπος μπορεί να μετράει, να υπολογίζει" ¹. Τα «μαθηματικά ίσα διαστήματα» είναι ο εσωτερικό παλμός που διαπερνά ένα τραγούδι. Στην πράξη το μέτρο μας υπαγορεύει τον τρόπο που χτυπάμε παλαμάκια όταν συνοδεύουμε ένα τραγούδι. Ένα χαρακτηριστικό του μέτρου είναι η ομαδοποίηση των περιοδικών αυτών χτυπημάτων σε ισχυρά και ασθενή. Έτσι, έχουμε δίσημο μέτρο με ένα ισχυρό και ένα ασθενές χτύπημα, τρίσημο με ένα ισχυρό και δύο ασθενή αλλά και το αποτέλεσμα που μπορεί να προέλθει από τον συνδυασμό δίσημων ή/και τρίσημων ρυθμών, όπως του πεντάσημου (2+3 ή 3+2), του επτάσημου (2+2+3 ή 3+2+2 ή 2+3+2) κτλ. Είναι σημαντικό αυτό που αναφέρει η Π. Ματέυ "ότι το μέτρο συλλαμβάνεται από το μυαλό ενώ ο ρυθμός βιώνεται"². Και η βίωση αυτή του ρυθμού γίνεται μέσω του ήχου, της κίνησης και του λόγου.

Πεντάσημα, επτάσημα και εννεάσημα μέτρα δεν είναι δύσκολο να αποδοθούν από τα Ελληνόπουλα. Ο λόγος είναι ότι τέτοια μέτρα είναι χαρακτηριστικά της ελληνικής μουσικής. Η χρήση μάλιστα μιας τρισύλλαβης λέξης (σή-με-ρα) και μιας δισύλλαβης (τώ-ρα) που τονίζονται στην πρώτη συλλαβή, μας κάνει να συνειδητοποιούμε καλύτερα και γρηγορότερα το μέτρο του κάθε κομματιού.

Η **μορφή** του τραγουδιού παίζει επίσης σημαντικό ρόλο στην εκμάθησή του. Τα τραγούδια που έχουν επαναλαμβανόμενες φράσεις ή είναι μονομερή είναι πιο εύκολα. Η μορφή του τραγουδιού "Στα ψηλά τα παραθύρια" είναι μονομερής (Α) και οι τέσσερις φράσεις που περιέχει είναι σχεδόν πανομοιότυπες. Το ίδιο συμβαίνει και στο "Χελιδόνισμα", ενώ στο "Παντρεύουνε τον κάβουρα" έχουμε δύο μέρη, το πρώτο (Α) είναι τα τρία πρώτα μέτρα και το δεύτερο (Β) τα μέτρα 4-8. Το "Εφκε με το μαντήλι μου" αποτελείται από ένα μέρος (Α) που επαναλαμβάνεται τρεις φορές και ένα δεύτερο (Β) που επαναλαμβάνεται δύο φορές. Απλή μοτιβική μορφή έχουμε και στο "Ένα το αηδονάκι".

1. Πολυξένη Ματέυ-Ρουσοπούλου, Ρυθμός, Αθήνα 1992, σελ. 12.

2. ό.π.

Η **συνοδεία**, τέλος, θα πρέπει να αποτελείται από απλές συγχορδίες, με ισοκράτη ή με *ostinato* (επίμονο βάσιμο). Οι συγχορδίες μπορούν να παιχθούν από οποιοδήποτε όργανο συνοδείας όπως πιάνο, κιθάρα, ακορντεόν, αρμόνιο. Δεν θα πρέπει να έχουν περίτεχνες αναπτύξεις αλλά να υποστηρίζουν αφενός το μέτρο και αφετέρου την τονικότητα. Τέτοιοι τρόποι χρήσης των συγχορδιών δίνονται στα τραγούδια αυτού του βιβλίου, όπως, για παράδειγμα, τα τραγούδια "Έφκε με το μαντήλι μου", "Κάτω στο γιαλό", "Μήλο μου κόκκινο" κτλ. Ο ισοκράτης είναι η συνοδεία μιας μελωδίας από έναν ή δύο παρατεταμένους φθόγγους. Η τεχνική αυτή που αποτελεί βασικό στοιχείο της βυζαντινής μουσικής μεταφέρεται και στην παραδοσιακή μουσική, που έχει επιρρεαστεί από τη βυζαντινή και σε όσα τραγούδια χρησιμοποιούν 5τονικές κλίμακες. Παράδειγμα ισοκράτη θα δούμε στο τραγούδι "Κοντούλα λεμονιά" και "Γιάννη μου το μαντήλι σου". Μπορεί να παιχτεί με αρμόνιο, ακορντεόν, έγχορδο με δοξάρι, φλογέρα κατά προτίμηση alto ή tenore και γενικά με οποιοδήποτε όργανο που μπορεί να κρατήσει έναν παρατεταμένο φθόγγο.

Το *επίμονο βάσιμο* (*ostinato*) μπορεί να είναι μόνο ρυθμικό ή και μελωδικό. Είναι μια σύντομη φράση που επαναλαμβάνεται, εξού και επίμονο, συνήθως στο μπάσο από όπου και βάσιμο. Το ρυθμικό *ostinato* υπάρχει σε όλα τα τραγούδια με τη χρήση ηχηρών κινήσεων ή διαφόρων κρουστών.

Η σημειογραφία των τραγουδιών είναι απλώς ένας οδηγός και μπορεί να γίνει επιπλέον επεξεργασία, χρησιμοποιώντας όποια όργανα είναι διαθέσιμα. Η έκταση όλων των τραγουδιών είναι κατάλληλη για να παιχθούν από soprano φλογέρα αλλά και από κάποιο άλλο όργανο. Σε κάθε ένα από αυτά δίνονται ενδεικτικές πληροφορίες για το πώς μπορούν να παιχθούν, αλλά οι διδάσκοντες θα πρέπει να προσαρμόσουν τα επιμέρους αυτά στοιχεία ανάλογα με τη δυναμικότητα της ομάδας.

Η περιοχή της φωνής που είναι γραμμένα τα τραγούδια θεωρείται βολική για τα παιδιά. Μπορεί όμως να αλλάξει ανάλογα με τις δυνατότητες τους. Αν, δηλαδή, ένα τραγούδι "ζορίζει" τα παιδιά με αποτέλεσμα να μην αποδίδεται σωστά, οι διδάσκοντες μπορούν να αλλάξουν την τονικότητα.

Επεξηγήσεις συμβόλων

Οι συμβολισμοί **O**, **M**, **B** σημαίνουν οξύ, μέσο, βαρύ και υποδεικνύουν τα μεμβρανόφωνα, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν. Μπορεί να είναι τρία διαφορετικά π.χ. τρία ταμπουρίνα διαφορετικού μεγέθους ή ένα που μπορεί να βγάλει τρεις διαφορετικούς ήχους, όπως το τουμπελέκι ή το μπεντίρ. Μπορούν όμως να αντικαταστα-

θούν και από ηχηρές κινήσεις ή χτυπήματα πάνω στα τραπεζάκια ή στις καρέκλες. Για να μην μετράνε παύσεις τα παιδιά, μπορούν να παίζουν τον βαρύ ήχο με το δεξί πάνω στο τραπεζάκι τους και τον οξύ με το αριστερό, κρατώντας το μολύβι. Όταν βιώσουν το, ρυθμό μπορούν να παίζουν σε μεμβρανόφωνα.

Το **KMT** σημαίνει κομπολόι και παίζεται με ένα χονδρό κρασοπότηρο που το σέρνουμε πάνω σε ένα κομπολόι. Στα παιδιά μπορούμε να δώσουμε ένα ποτήρι ή μια κούπα από σκληρό πλαστικό και ένα περιδέραιο με στρογγυλές χάνδρες. Το κομπολόι ή το περιδέραιο είναι στερεωμένο στη μια άκρη του σε κάποιο σταθερό σημείο και το κρατάμε τεντωμένο με το χέρι. Αντί γι' αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί ξύστρα.

ΚΤ είναι τα κουτάλια. Κρατάμε στη μια χούφτα το ένα και το χτυπάμε με το άλλο. Αντί για κουτάλια μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε καστανιέτες, κρόταλο ή κασετίνα (woodblock).

Το **Z** σημαίνει ζίλια, δηλαδή τα μικρά "πιάτα" που παίζονται σε δύο ζεύγη. Εδώ όμως μπορούμε να τα χρησιμοποιήσουμε και μόνα τους, χτυπώντας τα με μια μικρή μεταλλική μπαγκέτα ή και μεταξύ τους. Αντί για ζίλια μπορούν να χρησιμοποιηθούν μικρά "πιάτα" ή τρίγωνο.

Ο ρυθμός συγχορδίας μάς δείχνει τον τρόπο που θα παιχθεί η συγχορδία στα αντίστοιχα σημεία. Το σημάδι κάτω από τη γραμμή δείχνει το μπάσο και πάνω από τη γραμμή τους άλλους φθόγγους της συγχορδίας. Αν παιχθεί σε πιάνο, ακορντεόν ή αρμόνιο είναι το αριστερό που θα παίζει το μπάσο και το δεξί τους φθόγγους της συγχορδίας. Αν παιχθεί σε κιθάρα, θα παίζουμε μπάσο για κάτω απ' τη γραμμή και τις υπόλοιπες χορδές για πάνω από τη γραμμή.

Όλα τα ρυθμικά σχήματα και τα όργανα που δίνονται είναι ενδεικτικά και οι διδάσκοντες δεν θα πρέπει να δεσμεύονται, αλλά αντίθετα να δίνουν και τη δική τους άποψη χρησιμοποιώντας και άλλα όργανα και διαφορετικά ρυθμικά σχήματα.

1. Χελιδόνισμα: Τραγούδι για τον ερχομό των χελιδονιών και του Μάη. Δεν χρειάζεται καμία οργανική ή ρυθμική συνοδεία.

2. Ένα το αηδονάκι: Παιδικό τραγούδι από την Ήπειρο για το μέτρημα. Μπορούμε να αυτοσχεδιάσουμε και διαφορετικά λόγια που να ανταποκρίνονται στους αριθμούς. Μπορεί να γίνει και παντομίμα ώστε τα λόγια να γίνουν πιο παραστατικά. Η συνοδεία μπορεί να είναι ένα ostinato που χρησιμοποιεί τους τρεις φθόγγους του τραγουδιού, κατάλληλο για ξυλόφωνο ή μεταλλόφωνο. Το κομμάτι έχει πέντε διαφορετικά τμήματα και μία επωδό που αλλάζει κάθε φορά τον αριθμό. Το σχήμα δείχνει τον τρόπο εκτέλεσης. Μπορούμε να αρχίσουμε το τραγούδι, να ενθαρρύνουμε τα παιδιά να τραγουδούν την επωδό και σιγά σιγά και τα υπόλοιπα τμήματα. Αν θέλουμε προ-

σθέτουμε και άλλους ρυθμούς αυτοσχεδιάζοντας τα λόγια. Μπορεί να ακούγεται και ισοκράτης σε μι (Ε) από φωνή ή όργανο.

3. Έφκε με το μαντήλι μου: Τραγούδι από τη νότια Ελλάδα, που αν και μιλάει για τον χωρισμό, η μελωδία του έχει έναν χαρακτήρα σκωπτικό. Η φόρμα του, που είναι *AAABB*, συμβάλλει ώστε να μαθαίνεται εύκολα από τα παιδιά.

4. Στα ψηλά τα παραθύρια: Στο τραγούδι αυτό μπορεί να γίνει εναλλαγή *solo-tutti*. Οι δύο πρώτες γραμμές τραγουδιούνται στην αρχή από τον διδάσκοντα ή τη διδάσκουσα και επαναλαμβάνονται από όλα τα παιδιά. Το ίδιο γίνεται και για τις δύο άλλες γραμμές.

5. Κάτω στο γιαλό: Χαρούμενη μελωδική γραμμή με εύκολα ρυθμικά σχήματα.

6. Βλέπω καράβια κι έρχονται: Οι δύο πρώτες γραμμές του τραγουδιού αυτού έχουν και εύκολα ρυθμικά σχήματα και απλή μελωδική γραμμή. Ενώ οι δύο τελευταίες, αν και με πιο δύσκολα ρυθμικά σχήματα, κινούνται σχεδόν στους ίδιους φθόγγους με τις πρώτες γραμμές.

7. Λένε ήρθε ο Μάης: Προσοχή χρειάζεται μόνο στο διάστημα 5ης, που υπάρχει στο τέλος του 3ου μέτρου αλλά και στο διάστημα 6ης, που σχηματίζεται από το τέλος του πρώτου τμήματος στην αρχή του δεύτερου.

8. Θέλω ν' ανέβω στα ψηλά: Χαρούμενη μελωδία με εύκολα ρυθμικά σχήματα, δύο φράσεις ίδιες και δύο παρόμοιες.

9. Γιάννη μου το μαντήλι σου: Ηπειρώτικο τραγούδι της ξενιτιάς σε πεντατονική κλίμακα. Και εδώ ένας ισοκράτης σε μι (Ε) δίνει το χαρακτηριστικό τοπικό χρώμα.

10. Κοντούλα λεμονιά: Ηπειρώτικο τραγούδι σε πεντατονική μελωδία χωρίς ημιτόνια. Ένας ισοκράτης σε μι (Ε) μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε όλη τη διάρκεια του κομματιού. Σε όλα τα κομμάτια που είναι σε πεντατονική κλίμακα μπορούμε να αυτοσχεδιάσουμε χωρίς να δημιουργούνται προβλήματα, αρκεί να χρησιμοποιήσουμε τους φθόγγους της συγκεκριμένης πεντατονικής.

11. Βασιλικός θα γίνω: Ηπειρώτικο τραγούδι. Γενικά στην παραδοσιακή μουσική οι φθόγγοι καλό είναι να "γλιστράνε" από τον έναν στον άλλον. Επίσης, αν υπάρχει δυνατότητα, καλό είναι να ακούγεται ένας ισοκράτης στο ρε (D) και να αλλάζει σε ντο (C) και φα (P) στα αντίστοιχα σημεία.

12. Ξενιτεμένο μου πουλί: Τραγούδι της ξενιτιάς από την Ήπειρο. Η μελωδική γραμμή στο μπάσο είναι μόνο για να παιχθεί αφού έχει διδαχθεί αρκετά καλά το κομμάτι. Δεν χρειάζεται καμιά άλλη συγχορδιακή συνοδεία.

13. Σ' ένα παπόρο μέσα: Παραδοσιακό τραγούδι της Ζακύνθου. Το έντονο τοπικό χρώμα φαίνεται αν τρα-

γουδηθεί ή συνοδευτεί από όργανο με υπερκείμενες τρίτες (δεύτερη φωνή). Κάτι τέτοιο μπορεί να γίνει μόνο αν τα παιδιά έχουν μάθει να το τραγουδούν καλά. Και σε αυτό το τραγούδι η έκταση είναι μια 8η, γι' αυτό καλό είναι να επιλέξουμε ένα από τα δύο τμήματα που θα τραγουδήσουν τα παιδιά. Θα χρησιμοποιήσουμε δηλαδή τη γνωστή τεχνική solo-tutti.

14. Σε καινούργια βάρκα: Συρτό από την Προποντίδα με έκταση μια οκτάβα. Είναι καλύτερα να τραγουδήσουν τα παιδιά μόνο τη δεύτερη φράση, δηλαδή το τμήμα της δεύτερης επανάληψης. όπου η έκταση είναι μια 6η.

15. Μια γριά μπαμπόγρια: Παιδικό σκωπτικό τραγούδι με δύσκολα ρυθμικά σχήματα, που όμως η χρήση λέξεων χωρίς νόημα τα κάνει να αποδίδονται εύκολα από τα παιδιά.

16. Μήλο μου κόκκινο: Τραγούδι από την Ανατολική Μακεδονία σε ρυθμό 7/8 (3+2+2) που είναι ο καλαματιανός. Η μελωδική γραμμή είναι απλή και μαθαίνεται πολύ εύκολα.

17. Παντρεύουνε τον κάβουρα: Παιδικό σκωπτικό τραγούδι σε ρυθμό καλαματιανού. Μπορούνε να παρελάσουν και άλλα ζώα αν κάνουμε αυτοσχεδιασμούς στα λόγια.

18. Πέντε δέκα παπαδιές: Στο συγκεκριμένο κομμάτι η συνοδεία πρέπει να είναι σε ταυτοφωνία ή στην οκτάβα. Πρέπει, δηλαδή, να παίζονται οι ίδιοι φθόγγοι με αυτούς που τραγουδιούνται. Άρα, κατάλληλα όργανα είναι όσα μπορούν να παίξουν μονοφωνικά. Το ξυλόφωνο και η φλογέρα είναι ίσως τα πιο ενδεδειγμένα. Επειδή το τραγούδι είναι γρήγορο, χρειάζεται προσοχή στον ρυθμό. Πριν διδαχθεί θα πρέπει να υπάρξει προετοιμασία του πεντάσημου ρυθμού με χρήση λέξεων *Τώ-Ρα, Σή-Με-Ρα* ή με οποιουσδήποτε άλλους συνδυασμούς δισύλλαβων και τρισύλλαβων λέξεων, που τονίζονται στην πρώτη συλλαβή.

19. Πάνω στην κούνια: Παιδικό τραγούδι στο οποίο τα δύσκολα ρυθμικά σχήματα "κυλάνε" με τη χρήση λέξεων όπως και στο τραγούδι "Μια γριά μπαμπόγρια".

20. Πώς το τρίβουν το πιπέρι: Σατυρικό τραγούδι που συναντάται σε διάφορες περιοχές της Ελλάδος με διαφορετική μουσική. Χορεύεται με απλά βήματα και με μίμηση των ανάλογων κινήσεων. Μπορούν να προστεθούν και λόγια για άλλα μέλη του σώματος για να γίνει πιο αστείο, όπως, για παράδειγμα, ότι το τρίβουν με τη μύτη τους, οπότε όλοι πρέπει να σκύψουν να κάνουν ότι τρίβουν το πιπέρι με τη μύτη τους στο έδαφος.

21. Μια βαρκούλα θα αρματώσω: Εύθυμο τραγούδι σε δίσημο μέτρο, με απλή μελωδική βηματική γραμμή και έκταση 8^{ης}. Η μορφή του είναι ΑΒ με το Α να έχει έκταση 6^{ης} ενώ το Β 5^{ης}. Η τεχνική solo – tutti μπορεί να λύσει το πρόβλημα της μεγάλης για μικρά παιδιά έκτασης. Οι λέξεις «δούλος/δούλα» αντικατοπτρίζουν την παλαιά εποχή των αρχόντων και εδώ χρησιμοποιείται σκωπτικά, αφού το ζευγάρι των ερωτευμένων είναι πολύ φτωχό, όπως

μπορούμε να καταλάβουμε από τους στίχους «εκεί πάνω τι θα τρώμε; Χορταράκια απ' το βουνό».

22. Θυμωμένο(ς) μου ήρθες απόψε: Βαλσάκι σε μορφή ΑΑ. Το τραγούδι έχει βασικά βηματική μελωδική κίνηση και έκταση 7^{ης}. Πιθανή δυσκολία υπάρχει στα μέτρα 9, 10, 11, όπου πρέπει να τραγουδηθεί το διάστημα 7^{ης} αν και το 10^ο μέτρο λειτουργεί ως σκαλοπάτι για το «δύσκολο» για τα παιδιά διάστημα. Η συγχορδία του Ντο στο 10^ο μέτρο θα βοηθήσει να ξεπεραστεί το πρόβλημα ευκολότερα. Η κερκυραϊκή εκδοχή λέει «Θυμωμένος» (αρσενικό) ενώ η ζακυνθινή «Θυμωμένο» (ουδέτερο, τρυφερό).

23. Μενεξέδες και ζουμπούλια: Βαλς και αυτό σε μορφή ΑΒ στην ιθακήσια εκδοχή και όχι στην Σμυρναϊκή. Η έκταση της μελωδικής γραμμής είναι μια 6^η, οπότε δίνει τη σιγουριά της σωστής απόδοσης από όλους/ες.

Σημείωση: Η καταγραφή των τραγουδιών ακολουθεί τη λογική της βασικής μελωδικής γραμμής και όχι της λεπτομέρειας, που υπάρχει σε μια εθνομουσικολογική καταγραφή, η οποία αποδίδει τα «τσακίσματα», «μελίσματα», «φωνητικά γλιστρήματα» και όλες τις ιδιαιτερότητες του ύφους ενός τραγουδιού προφορικού μουσικού πολιτισμού. Ο/η εκπαιδευτικός αν θέλει μπορεί σήμερα να βρει εύκολα στο διαδίκτυο ηχογραφήσεις που θα αποδίδουν το τοπικό ύφος των τραγουδιών, θα πρέπει όμως να αποφύγει να βάλει τα παιδιά να τραγουδήσουν μαζί με αυτές, αν δεν είναι σίγουρος/η ότι η τονικότητα (περιοχή της φωνής του τραγουδιού) είναι ίδια με αυτή των παιδιών.

Νικόλας Τσαφταρίδης
nikotsaf@ecd.uoa.gr

ΧΕΛΙΔΟΝΙΣΜΑ

♩ = 108

Χε_λι_δό_να έρ_χε_ται απ' τη Μαύ_ρη Θά_λασ_σα θά_λασ_σα κι αν πέ_ρα_σε

έ_κα_τσε και λά_λη_σε μωρ' κα_λή νοι_κο_κυ_ρά σ'έ_βγα έ_βγα στο κε_λά_ρι

φερ' αυ_γά σα_ρα_κο_στιά και σχοι_νιά πε_ντη_κο_στά για να δέ_σου_με το Μά_η

και το τσι_λι_ρί_μπουρ_δά_κι κι αν δεν έ_χε_τε αυ_γά πέρ_νου_με τη

κλωσ_σα_ριά να γεν_νά_ει να κλωσ_σά_ει και να σέρ_νει τα που_λιά

ΕΝΑ ΤΟ ΑΗΔΟΝΑΚΙ

♩. = 92

ΤΡΟΠΟΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ: ARB, ARGB, ARΔΓΒ, AREΔΓΒ.

Ισοκράτης Μ στο ξυλόφωνο

ΣΤΑ ΨΗΛΑ ΤΑ ΠΑΡΑΘΥΡΙΑ

♩ = 108

C Am

Στα ψηλά μάγα μου 'κανε

C Am

στα ψηλά τα παραθύρια

C Am

στα ψηλά τα παραθύρια

C Am

κάθονται δυο μαύρα φρύδια

O KT B

Ρυθμός Συγχορδίας

ΚΑΤΩ ΣΤΟ ΓΙΑΛΟ

$\text{♩} = 112$

C

Κά_τω στο για_λό κά_τω στο πε_ρι_γά_λι

G C G C

1. 2.

κά_τω στο για_λό κο_ντή νε_ρα_τζού_λα φου_ντω_τή φου_ντω_τή

O $\frac{2}{4}$

B $\frac{2}{4}$

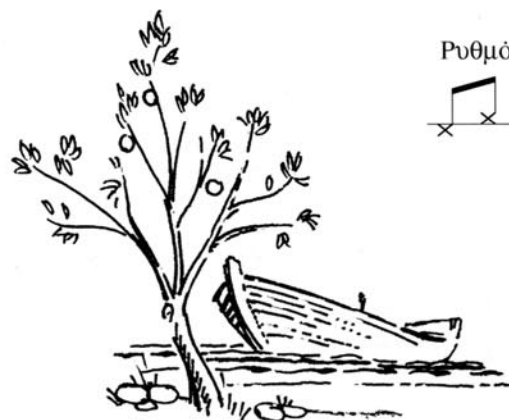
KMA $\frac{2}{4}$

KT $\frac{2}{4}$

Ρυθμός Συγχχορδίας

Κατω στο γιαλό κάτω στο περιγιάλι
 κάτω στο γιαλό κοντή νερατζούλα φουντωτή
 πλέναν Χιώτισσες πλέναν παπαδοπούλες
 πλέναν Χιώτισσες κοντή νερατζούλα φουντωτή
 και μια Χιώτισσα μικρή παπαδοπούλου
 και μια Χιώτισσα κοντή νεραντζούλα φουντωτή
 έπλεν' άπλωνε και με την άμμο παίζει
 έπλεν' άπλωνε κοντή νερατζούλα φουντωτή
 φύσηξε βοριάς μαϊστρος τραμουντάνα
 φύσηξε βοριάς κοντή νερατζούλα φουντωτή
 και της σήκωσε το ποδοφούστανό της
 και της φάνηκε ο ποδαστραγάλός της
 έλαμψε ο γιαλός κοντή νερατζούλα φουντωτή.

ΒΛΕΠΩ ΚΑΡΑΒΙΑ

$\text{♩} = 112$
C

Βλέ—πω κα—ρά—βια κι έρ—χο—νται
ω—ραί—α που μου φαί—νο—νται
κα—ρα—βά κα—ρα—βά—κια π'αρ—με—νί—ζουν
την καρ—δού την καρ—δού—λα μου ρα—γί—ζουν

G C G

Βλέπω καράβια κι έρχονται
ωραία που μου φαίνονται
καραβάκια που αρμενίζουν
την καρδούλα μου ραϊζουν.
Το 'να 'ρμενίζει με νοτιά
βοήθα Χριστέ και Παναγιά

τ' άλλο με τραμουντάνα
άσπρη μου παχιά σουλτάνα
το τρίτο το μικρότερο
απ' όλα εμορφότερο
κείνο κάνει έγια λέσα

O

B

KML

KT

Ρυθμός Συγχορδίας

κι έχει τον, κι έχει τον καλό μου μέσα.
έλεσα μάτια μ', έλεσα
μικρή 'σουν και σε γέλασα
έλεσα έλεσα και γυρ μ' όλοι
η αγά, η αγάπη 'ναι μαργιόλα.

ΛΕΝΕ ΗΡΘ' Ο ΜΑΗΣ

♩ = 112

C

Λέ_νε ήρ_θε Μα_ής α_μάν γέ_λια_μάν

G

1. 2.

λέ_νε ήρ_θε Μα_ής κι ά_νοι_ξη -ξη ήρ_

F C F C

θε Μα_ής κι ά_νοι_ξη ήρ_θε ήρ_

G

1. 2.

θε το κα_λο_καί_ρι ήρ_ρι

Λένε ήρθ' ο Μάης αμάν γέλια αμάν
λένε ήρθ' ο Μάης κι άνοιξη
ήρθ' ο Μάης κι άνοιξη
ήρθε ήρθε το καλοκαίρι.
Λένε ανθίζουν τα, αμάν γέλια αμάν
λένε ανθίζουν τα τριαντάφυλλα

ανθίζουν τα τριαντάφυλλα
τα μοσχομυρισμένα.
Λένε ασπρό τριαντά, αμάν γέλια αμάν
λένε ασπρό τριαντάφυλλο φορώ
ασπρό τριαντάφυλλο φορώ
κι θέλω να το βάψω.

O

B

KT

Z

Ρυθμός Συγχορδίας

Λέν κι θα το βά, αμάν γέλια αμάν
λεν κι θα το βάλω στη βαφή
κι αν θα το βάλω στη βαφή
πολλές καρδιές θα κάψω.

ΘΕΛΩ Ν' ΑΝΕΒΩ ΣΤΑ ΨΗΛΑ

♩ = 104

D

Θέλω ν' ανέβω στα ψηλά καλέ
 ν' ανέβω στα ψηλά καλέ στ' Αγιού Γεωργίου το δώμα
 δώμα στ' Αγιού Γεωργίου το δώμα

A

D

Θέλω ν' ανέβω στα ψηλά καλέ
 στ' Αγιού Γεωργίου το δώμα
 να κόψω δυο γαρύφαλλα καλέ
 να κάνω φροκαλίτσα.
 Να φροκαλώ* τη θάλασσα καλέ
 ν' αράζουν τα καϊκια
 ένα καράβι άραξε καλέ
 στου βασιλιά την πόρτα.
 Ο βασιλιάς δεν είτανε καλέ
 μον' τρεις βασιλοπούλες.
 Η μια κεντάει τον ουρανό
 και η άλλη το φεγγάρι

κι απ' όλες η μικρότερη
 κεντάει το μαντηλάκι.
 Κέντα το κόρη κέντα το καλέ
 του ρβωνιαστούς' μαντήλι
 να βάλεις μέσα ζάχαρη καλέ
 και κόκκινη μαστίχα
 να το πηγαίνει στο σχολειό καλέ
 κι απ' το σχολειό στο σπίτι
 κι αν δεν η πόρτα ανοιχτή καλέ
 ρίχτ' απ' το παραθύρι
 να βγει γαμπρός με τ' άρματα καλέ
 κι η νύφη με τσ' αλσίδες.

* φροκαλώ = σκουπίζω

O

B

KT

Ρυθμός Συγχορδίας

ΓΙΑΝΝΗ ΜΟΥ ΤΟ ΜΑΝΤΗΛΙ ΣΟΥ

$\text{♩} = 92$

Γιάν νη μου το Γιάν νη μου το ά ντε

Γιάν νη μου το μα ντή λι σου έ λα

τι τό χεις λε ρω μέ νο βρε Γιαν νή Γιαν νά κη μου

τι τό χεις λε ρω μέ νο βρε κα λό παι δά κι

μου έ λα

O

B

ΚΤ

Ισοκράτης Μι

Γιάννη μου το μαντήλι σου τι τό 'χεις λερωμένο
βρε Γιάννη, Γιαννάκη μου, βρε καλό παιδάκι μου
το λέρωσε η ξενιτιά τα έρημα τα ξένα
βρε μανούλα μου κάψαν την καρδούλα μου.

Πέντε ποτάμια τό 'πλυνα και βάψαν και τα πέντε
βρε Γιάννη, Γιαννάκη μου, βρε καλό παιδάκι μου
κι βάψαν και τη θάλασσα με όλα τα καράβια
βρε Γιάννη, Γιαννάκη μου, βρε καλό παιδάκι μου.

ΜΩΡΗ ΚΟΝΤΟΥΛΑ ΛΕΜΟΝΙΑ

♩. = 92
Em

Μω—ρή κο—ντού μω—ρή κο—ντού— λα λε—μο—νιά—

με τα πολ—λά λε—μό λε—μό—νια Βυ—σα—νιώ—τισ—σα σε φί—λη—

σα κι αρ—ρώ—στη—σα κι ού—τε για—τρό δεν φώ—να—ξα—

Μωρή κοντούλα λεμονιά με τα πολλά λεμόνια
 Βυσανιώτισσα σε φίλησα κι αρρώστησα
 κι ούτε γιατρό δε φώναξα.
 Χαμήλωσε τους κλώνους σου να κόψω ένα λεμόνι
 Βυσανιώτισσα σε φίλησα κι αρρώστησα
 κι ούτε γιατρό δε φώναξα.

O

B

Z

Ξυλόφωνο ισοκράτης

Ρυθμός Συγχορδίας

ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ ΘΑ ΓΙΝΩ

♩ = 60

F Dm

1. 2.

βόλ_τα στις α_γά_πης μου την πόρ_τα Το φεγ_ κή_πο

Βασιλικός θα γίνω για το χατήρι σου στο παραθύρι σου
κι ανύπαντρος θα μείνω για το χατήρι σου.
Το φεγγάρι κάνει βόλτα στις αγάπης μου την πόρτα
το φεγγάρι κάνει κύκλο στις αγάπης μου τον κήπο.
Έβγα στο παραθύρι κρυφ' απ' τη μάνα σου
και κάνε πως ποτίζεις τη μαντζουράνα σου.
Το φεγγάρι κάνει βόλτα στις αγάπης μου την πόρτα
το φεγγάρι κάνει κύκλο στις αγάπης μου τον κήπο.

The first system of musical notation for 'The Song of the Old Man' features four staves. The top staff, labeled 'O', is in 2/4 time and contains a half note G4, a quarter note A4, a quarter note B4, and a half note C5. The second staff, labeled 'M', is in 2/4 time and contains a half note G4, a quarter note A4, a quarter note B4, and a half note C5. The third staff, labeled 'B', is in 2/4 time and contains a half note G4, a quarter note A4, a quarter note B4, and a half note C5. The bottom staff, labeled 'Z', is in 2/4 time and contains a half note G4, a quarter note A4, a quarter note B4, and a half note C5. The system concludes with a double bar line and repeat dots.

Ρυθμός Συγχορδίας

ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟ ΜΟΥ ΠΟΥΛΙ

♩. = 92

Ο
B
KT
Z

Ξε_νι_τε_μέ_νο μου που_λί χρυ_σό μου χε_λι_

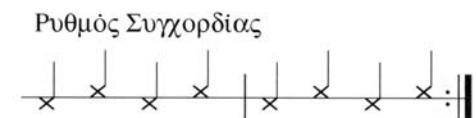
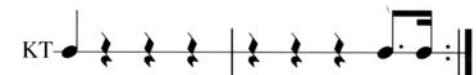
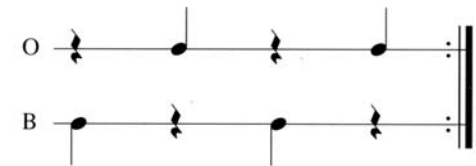
δό_νι το καη_μέ_νο χρυ_σό μου χε_λι_δό_νι

Ξενιτεμένο μου πουλί χρυσό μου χελιδόνη το καημένο
 η ξενιτιά σε χαίρεται κι εγώ 'χω τον καημό σου μωρέ ξένη
 τι να σου στείλω ξένη μου αυτού στα ξένα που 'σαι
 σου στέλνω μήλο σέπεται, κυδώνι μαραγκιάζει
 σου στέλνω μοσχοστάφυλο στο δρόμο σταφιδιάζει
 σου στέλνω και το δάκρυ μου σ' ένα φτενό μαντήλι
 το δάκρυ μου 'ναι καφτερό και καίει το μαντήλι.

Σ' ΕΝΑ ΠΑΠΟΡΟ ΜΕΣΑ

♩ = 104

Σ' ένα παπόρο μέσα μας εμπαρκάρανε
γαλέτες παξιμάδια μας ετρατάρανε
Ζάκυνθος, Κέρκυρα δεν θα σας ξαναδώ (δισ)
κι ένας Κεφαλονίτης από την Κεφαλονιά
τα ρούχα του γυρεύει δεν τ' εύρε πουθενά
Ζάκυνθος, Κέρκυρα δεν θα σας ξαναδώ (δισ)
καπέλο κροκιδένιο και ντρήλινο βρακί
πιστόλα καλαμένια και βέργινο σπαθί.

ΣΕ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΒΑΡΚΑ

♩ = 96

C G F C C

Σε μω_ρέ σε σε και_νού_ρια βάρ_κα μπή_ κα σε και_νού_ρια

G C C G C

βάρ_κα μπή_ κα και στο Μι_χα_λί_τσιε_ βγή_ κα

O

B

ΚΤ

Ρυθμός Συγχορδίας

Σε, μωρέ σε, σε καινούργια βάρκα μπήκα
σε καινούργια βάρκα μπήκα και στο Μιχαλίτσι βγήκα.
Βρί, μωρέ βρί, βρίσκω ναύτες παλικάρια,
βρίσκω ναύτες παλικάρια, που ψαρεύανε στα ψάρια.
- Έ, μωρέ έ, έχετε ψαράδες ψάρια,
έχετε ψαράδες ψάρια, για να φαν τα παλικάρια;
- Έ, μωρέ έ, έχομε χρυσή σαρδέλα,
έχομε χρυσή σαρδέλα σαν την έμορφη κοπέλα,
έ, μωρέ έ, έχομε παστά και χλώρια
έχομε παστά και χλώρια και πέντ' εξ' οκάδες χώρια,
έ, μωρέ έ, έχομε και παλαμίδες,
έχομε και παλαμίδες, που τις τρών οι δεσποινίδες.
- Πά, μωρέ πά, πάρε βούρλα βούρλισέ τα
πάρε βούρλα βούρλισέ τα και πελάντζα ζύγισέ τα.

ΜΙΑ ΓΡΙΑ ΜΠΑΜΠΟΓΡΙΑ

♩ = 92

F

Μια γρι_ά τσι_κι_ρι_κι ντρομ τρα_κα_τρούμ τρα_κα_τρομ μια γρι_

ά μπα_μπό_γρι_α λά_χα_να μα_γει_ρευ_ε

Μια γριά, τσικιρίκι ντρομ τρακατρούμ τρακατρόμ
 μια γριά μπαμπόγρια λάχανα μαγείρευε
 κει που τα, τσικιρίκι ντρομ τρακατρούμ τρακατρόμ
 κει που τα μαγείρευε κει της ήρθε μια βουή
 για να πάει να παντρευτεί.
 Δίνει μια, τσικιρίκι ντρομ τρακατρούμ τρακατρόμ
 δίνει μια του τέντζερη κι άλλη μια του καπακιού
 φάτε κο, τσικιρίκι ντρομ τρακατρούμ τρακατρόμ
 φάτε κότες λάχανα και σεις γάτες τα ζουμιά
 γιατί εγώ, τσικιρίκι ντρομ τρακατρούμ τρακατρόμ
 γιατί εγώ θα παντρευτώ και θα νοικοκυρευτώ.

O

B

KT

W.B

Z

Ρυθμός Συγχορδίας

ΜΗΛΟ ΜΟΥ ΚΟΚΚΙΝΟ

$\text{♩} = 120$

Ρυθμός Συγχχορδίας

Μήλο μου κόκκινο ρόιδο βαμμένο
γιατί με μάρανες τον πικραμένο
πηγαίνω κι έρχομαι μα δε σε βρίσκω
βρίσκω την πόρτα σου αμπαρωμένη
τα παραθύρια σου φεγγοβολούνε
ρωτώ το πάπλωμα που είναι η κυρά σου
κερά μ' δεν είναι δω πάει στη βρύση
πάει να πιεί νερό και να γεμίσει.

ΠΕΝΤΕ ΔΕΚΑ ΠΑΠΑΔΙΕΣ

$\text{♩} = 140$

Πέ_____ντε ναι μωρ' γαρ γαρ γαρ_____

πέ_____ντε δέ_____κα πα_____πα_____διές

πέ_____ντε δέ_____κα πα_____πα_____διές

κι άλ_____λες τό_____σες κα_____λο _____γριές

Πέντε δέκα παπαδιές
κι άλλες τόσες καλογριές
το μπαμπάκι σκάλιζαν
μωρ' και το βοτάνιζαν.
Δίψασαν οι καλογριές
πλάνταξαν οι παπαδιές

που να παν' να βρουν νερό
κάτω στ' ασπροπόταμο.
Βρίσκουν τα νερά ζεστά
το ποτάμι σιγαλό
μια την άλλη λέγανε
- Άιστε κολυμπήσουμε

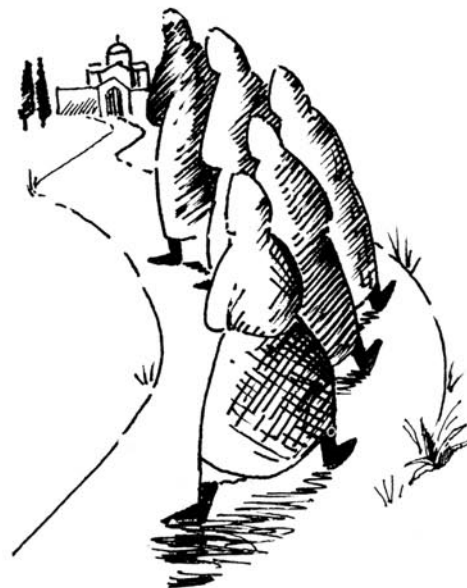
που 'ναι το νερό ζεστό
το ποτάμι σιγαλό.

Ξυλόφωνο

κ.λπ.

O

B

ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΚΟΥΝΙΑ

$\text{♩} = 60$

C Dm G C

Πά_νω στη κού_νια κά_θο_νται τζι_γκι_τζι_γκι_τζέ_λα τζι_γκι_τζι_γκι_τζό

C G G C

τέσ_σε_ρα μαύ_ρα μά_τια ρομ πομ πομ κα_λέ ρομ πομ πομ

B

κουδούνια

Ρυθμός Συγχορδίας

Πάνω στην κούνια κάθονται
 τζίγκι τζίγκι τζέλα τζίγκι τζίκι τζο
 τέσσερα μαύρα μάτια
 ρομ πομ πομ καλέ ρομ πομ πομ
 τέσερα φρύδια σα σπαθιά
 τζίγκι τζίγκι τζέλα τζίγκι τζίκι τζο
 και δυο κορμιά ρηγάτα
 σίδερο είναι το σχοινί
 τζίγκι τζίγκι τζέλα τζίγκι τζίκι τζο
 καρδένιο το σανίδι
 ρομ πομ πομ καλέ ρομ πομ πομ
 τέτοια κορίτσια πούπουλο
 τζίγκι τζίγκι τζέλα τζίγκι τζίκι τζο
 είναι καθαρίο ασήμι
 ρομ πομ πομ καλέ ρομ πομ πομ.

ΠΩΣ ΤΟ ΤΡΙΒΟΥΝ ΤΟ ΠΙΠΕΡΙ

$\text{♩} = 100$
Dm

Πώς το τρι κι α_μάν α_μάν πως το τρί_βουν το πι_

πέ_ρι πως το τρί_βουν πως το τρί_βουν και το ψι_λο_κο_σκι_νί_ζουν

O

B

Z

Ρυθμός Συγχορδίας

Πώς το τρι, κι αμάν αμάν
 πώς το τρίβουν το πιπέρι
 πώς το τρίβουν πώς το τρίβουν
 και το ψιλοκοσκινίζουν.

Με το χέ, κι αμάν αμάν
 με το χέρι τους το τρίβουν
 με το χέρι τους το τρίβουν
 και το ψιλοκοσκινίζουν.

ΜΙΑ ΒΑΡΚΟΥΛΑ Θ' ΑΡΜΑΤΩΣΩ

παραδοσιακό Ζακύνθου

Μια βαρκού βαρκούλα θ' αρματώσω (X2)
Με σαρά ρία ρία ρο, με σαράντα δύο κουπιά

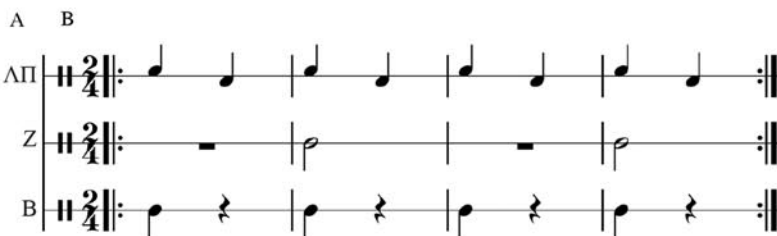
Και με εξή, με εξήντα παλικάρια (X2)
Θα σε κλέ ρία ρία ρο, θα σε κλέψω μια βραδιά

Και αν με κλέψεις που θα πάμε (X2)
Στου Βραχιό, ρία ρία ρο, στου Βραχιόνα το βουνό

Και κει πα, κει πάνω τι θα τρώμε (X2)
Χορταρά, ρία ρία ρο, χορταράκια από το βουνό

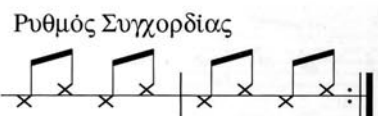

Θα σου φτιά, σου φτιάξω και ένα πύργο (X2)
Μαρμαρό ρία ρία ρο, μάρμαρο πελεκητό

Θα σου πά, θα σου πάρω και μια δούλα (X2)
Να την λέν ρία ρία ρό, να τη λένε Μαριγώ

Να σου πλέ, σου πλένει τα ποδάρια (X2)
Και τον ά... ρία ρία ρο, και τον άσπρο σου λαιμό

Θα σου πά, σου πάρω και ένα δούλο (X2)
Να τον λεν, ρία ρία ρο, να τον λένε Νικολό

Σημ. Λεκάνη με νερό και δυο ποτήρια. Ένα φαρδύτερο και ένα στενότερο, τα οποία τα χτυπάμε ελαφρά εναλλάξ στο νερό.

ΘΥΜΩΜΕΝΟ(Σ) ΜΟΥ ΗΡΘΕΣ ΑΠΟΨΕ

παραδοσιακό Κέρκυρας

Α $\text{♩} = 140$ **G** **D** **G** **D**

Θυ - μω - μέ - νο μου ήρ - θες α - πό - ψε θυ - μω - μέ - νο α - πό - ψε πολ - λυ -

Β **G** **C** **G** **D** **G**

Μα - 'γω φταί - ξι - μο φως μου δεν - έ - χω πά - ρα έ - χω α - γά - πη χρυ - σή

A B

Z $\text{♩} = 140$ 3/4

KT $\text{♩} = 140$ 3/4

B $\text{♩} = 140$ 3/4

Θυμωμένο μου ήρθες απόψε θυμωμένο για μένα πολύ
μα εγώ φταιξίμο φως μου δεν έχω παρά έχω αγάπη χρυσή

Για θυμήσου καθόμασταν μόνοι στου χωριού μας τη βρύση τα δυο
τα νερά τα κρυστάλλινα τρέχαν και κοιμόνταν βαθιά το χωριό

Το φεγγάρι μας έκανε κύκλους πόσο μοιάζαμε φως μου τα δυο
και μας έλεγε κάνετε χάδια και θα γίνομαι πιο λαμπερό

Άγγελέ μου δεν θέλω να κλάψεις άγγελέ μου δεν θέλω να κλαις
παρά να 'ρθεις στο μνήμα μου πάνω και τραγούδια του έρωτα να λες

Ρυθμός Συγχορδίας

ΜΕΝΕΞΕΔΕΣ ΚΑΙ ΖΟΥΜΠΟΥΛΙΑ

παραδοσιακό Ιθάκης

♩ = 60 ^A Dm Gm Dm A 1. Dm 2.

Με - νε - ξέ - δες και ζου - μπού - λια και - θα - λας - οι - νά - που - λιά
 αν - θα - δεί - τε την κα - λή μου χαι - ρε - τί - σμα - - τα πολ -
 Η κι - θά - ρα μου να σπά - σει και τα τέ - λεια να - κο - πούν -
 και τα χέ - ρια που την παί - ζουν μες - στη γη βα - - - θιά να

10 8 Dm B Dm Gm Dm

λά Πες μου για - τί σαν ξέ - νο με κοι - τάς
 Me Me λά - τρευ - ες με λά - τρευ - ες πι - στά

19 8 μπουν Gm Dm A Fine

δεν εί - μαι γω ε - κει - νος π'α - γα - πού σε
 και με γλυ - κο και με γλυ - κο - φι - λού σε

Z 2/4

Τριγ 2/4

KT 2/4

B 2/4

Ρυθμός Συγχορδίας

Μενεξέδες και ζουμπούλια και θαλασσινά πουλιά
 αν τη δείτε την καλή μου χαιρετίσματα πολλά...
 Η κιθάρα μου να σπάσει και τα τέλια να κοπούν
 και τα χέρια που την παίζουν μες στη μαύρη γη
 να μπουν.

Πες μου γιατί σαν ξένο με κοιτάς,
 δεν είμ' εγώ εκείνος π' αγαπούσες;
 με λάτρευες - με λάτρευες πιστά
 και με αγνοφιλούσες.

Τι ωραία που ν' τα βράδια μια βαρκούλα με πανί
 ένας νέος ν' ακομπανιάρει και μια νέα να τραγουδεί...
 Πες μου τη δασκάλισσά σου που σε μάθαινε χορό
 και σταυρώνεις τα ποδάρια σαν την πάπια στο νερό

Πες μου γιατί σαν ξένο με κοιτάς,

Αν εσύ δε μου το δώσεις το φιλί που σου ζητώ
 από κει κι ας με περάσουν απ' την πόρτα σου νεκρό.
 Μενεξέδες και ζουμπούλια και θαλασσινά πουλιά
 αν τη δείτε την καλή μου χαιρετίσματα πολλά.....!!!

ε.αρτεμις
ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Μεγίστης 5, Αθήνα 11361
τηλ. 2108656505, 6977928914
e-mail: ek.artemis@gmail.com
<https://www.ek-artemis.com>

ISMN 979-0-9016-1790-2

9 790901 617902